

Broder Lorenzo - trenger han opplæring i mekling?

Broder Lorenzo forsøkte å fungere som en brobygger mellom Montague og Capulet, i den tro at ekteskapet mellom Romeo og Julie kunne vende familienes hat til fred. Og med dette inntar Broder Lorenzo en rolle som konfliktmekler.

TEKST

Karoline Ipsen

PUBLISERT 5. august 2010

Tradisjonelt har mekling bygd på en forståelse av at dette er et håndverk som læres gjennom praksis. I de senere år har det imidlertid blitt argumentert for at mekling forutsetter læring på flere områder, og at meklere oppnår den beste innsikten og skaper de beste prosessene hvis de er opplærte i metoden. Dette fagessayet drøfter verdien av opplæring i mekling og hvordan det kan nyte godt av økt profesjonalisering. Meklingsmetoden tar sikte på å ivareta alle de stridende parters interesser, og

meklerens kompetanse kan være avgjørende for at selv de bitreste konflikter ikke ender i graven.

I deilige Verona lever to familier av samme høye rang, og deres hender plettes til av blod når gammelt nag slår flamme nok en gang. Av disse slekters skjebnesvangre skjød får et par elskende sin levetid, som stjernene forkorter. Ved sin død begraver de to sine fedres tvist.

(Fra *Romeo og Julie* av William Shakespeare.)

William Shakespeare skrev på 1590-tallet den klassiske kjærlighetshistorien om Romeo og Julie – to unge elskende som blir ofre for familienes hatefulle strid. Byen Verona er splittet mellom familiene Montague og Capulet, som er i evigvarende konflikt. Konflikten mellom de to familiene kompliseres ytterligere da Romeo Montague og Julie Capulet forelsker seg og innleder et lidenskapelig kjærlighetsforhold til hverandre. Historien ender tragisk med at Romeo og Julie tar familienes krig med seg i graven. Først etter barnas død kan familiene Montague og Capulet begrave den årelange konflikten.

Sammenstøt

Verdens mest berømte kjærlighetshistorie skildrer en konflikt som er fullstendig fastlåst, og hvor mangel på kommunikasjon gjør at misforståelser og vond vilje driver to mennesker i døden. Mønsteret i denne konflikten er dessverre ikke foreldet. Konflikter kan fortone seg så hatefulle at konsekvensene blir fatale. De fastlåste konfliktene vi ser rundt oss i dag, er heldigvis som regel mindre alvorlige, men til gjengjeld er de hyppige og uunngåelige. Konflikter er et universelt fenomen som oppstår på alle områder hvor menneskelig interaksjon finner sted. Som den danske professoren i konfliktmekling Vibeke Vindeløv peker på, er konflikter en sosial realitet som det er nødvendig å forholde seg til (Vindeløv, 2008:71). Mellommenneskelige konflikter er en del av all samhandling mellom mennesker, både på Shakespeares tid og i dag. Men selv om konflikter kan oppleves som noe opprivende og ustrukturert av partene, finnes det i dag nettopp strukturerte metoder som kan nyttes til å håndtere disse konfliktene.

Konflikter kan ses på som et sammenstøt mellom to eller flere mennesker, forårsaket av uoverensstemmelser som skaper ulike spenningstilstander. Årsakene til konflikter er ofte relatert til uoverensstemmelser mellom verdier, følelser eller aktiviteter (Deutsch, 1973:10). Utfallet konflikter får, avhenger i stor grad av måten de blir håndtert og løst på. Spenningen som oppstår i en konflikt, trenger ikke nødvendigvis være skadelig, og mye av den energien som skapes på grunn av konflikter, kan føre til både endringer og innovasjon.

**«Målet til Broder Lorenzo er i
tråd med målet i mekling, men**

hans prosess og metode holder kanskje ikke høy nok kvalitet»

Når mellommenneskelige konflikter er en naturlig del av all samhandling mellom mennesker, er konsekvensen at samfunnet bør finne frem til gode strategier og metoder for å håndtere disse hensiktsmessig. Konflikter kan ha stor samfunnsøkonomisk betydning, for ikke å snakke om negativ og skadelig innvirkning på de involverte. I verste fall kan familiens konflikter føre de elskende i døden...

Brobyggeren

«Det er en grunn til at jeg slutter opp om deg: hvis hellet følger denne pakt, må slektshat vike for en fredens makt,» sier Broder Lorenzo i Shakespeares drama (Bjerke, 2009:80). Sitatet er hentet fra scenen hvor Broder Lorenzo gir sin støtte og velsignelse til det forelskede paret. Han håper på forsoning mellom Montague og Capulet, dersom Romeo og Julie gifter seg. Hans rolle utvikler seg til å bli en brobygger mellom de to stridende familier. Og med dette inntar Broder Lorenzo en rolle som konfliktmekler. Hans intensjon treffer ånden i meklingsens mål: Å gi selv de bitreste konflikter en fredelig løsning. Målet til Broder Lorenzo er i tråd med målet i meklings, men hans prosess og metode holder kanskje ikke høy nok kvalitet. I dag kan vi møte slike konflikter på en mer strukturert og faglig begrunnet måte, helst ledet av en profesjonell mekler som har den kunnskapen om konflikter som Broder Lorenzo manglet.

Mekling er en gammel og utbredt metode. Den tar sikte på å løse opp «knuter» mellom parter, uten å bruke en ytre, tvingende makt som kan skade noen av partene. Målet er å bidra til å opprettholde eller gjenopprette en dialog mellom stridende parter, for slik å åpne for frivillig avtaleinngåelse. Dette kan gjelde alt fra storpolitiske konflikter som Namibias løsrivelse fra Sør-Afrika, elever som må skvære opp etter en slåsskamp, eller par som trenger hjelp med forsoning etter utroskap. Mange tradisjonelle konfliktløsningsmetoder, for eksempel domstolsbehandlet skilsmisse med både bo- og barnefordeling, gir ofte en «vinner» og en «taper»; en type konflikthåndtering som kan føles svært opprivende og lite mentalt tilfredsstillende for begge parter. Som en kontrast til dette ønsker man av meklingsen at partene selv kommer frem til løsninger de kan leve med i ettertid, samtidig som relasjonsaspektet også blir forsøkt ivaretatt i prosessen. Et sentralt element i meklingsen er hvordan partene slutter fred med hverandre etter konflikten. Dette handler om forsoning, som sier noe om hvilke forutsetninger som må til for å kunne nå et harmoniserende sluttresultat (Leer-Salvesen, 2009:12). Måten man kommer ut av konflikten og forholder seg til hverandre på i ettertid, kan være avgjørende for hvorvidt man kan kalle en meklings vellykket. Både fra et pedagogisk og et psykologisk ståsted er dette av interesse.

«Broder Lorenzo hadde ikke tilgang til forskning og litteratur om meklingsmetoder. Han

klarte dermed ikke å hindre at utfallet av konflikten ble destruktivt»

Det er flere måter å forholde seg til interpersonlige konflikter på. Vindeløv peker ut tre typiske reaksjonsmønstre: unnvikelse, aggresjon og åpenhet (Vindeløv, 2004:47). Likhetstrekkene mellom de to første kategoriene er at begge avskjærer dialog og kontakt med motstanderen. Da er det vanskelig å gå inn i en konstruktiv løsningsprosess. Som konsekvens kan konfliktsituasjonen bli låst, noe som kan være utgangspunkt for eskalerende konfliktnivå og forverring av situasjonen. Er man derimot åpen for å møte, komme i dialog og akseptere motsetninger, blir tilnærmingen langt mer konstruktiv. Åpenhet er ofte døråpneren for konstruktive løsninger, og det er dette som er utgangspunktet for mekling – en konflikthåndteringsmetode som søker å finne frem til et løsningsforslag basert på et felles møte mellom to stridende parter.

Ved mekling skal en upartisk tredjeperson hjelpe de stridende partene til å komme frem til en gjensidig akseptabel løsning. Frivillighet og fortrolighet er her sentrale kriterier (Vindeløv, 2008:126). Mekleren skal derfor ikke ha autoritet til å fastsette noen løsning på konflikten (Nordhelle, 2006:22). I stedet er det partene selv som skal bli enige om et felles løsningsresultat ved å ta utgangspunkt i sine behov og interesser. Mekling fremstår slik som en demokratisk og interessebasert konflikthåndteringsmetode, der partene er aktive og deltakende i både prosess og endelig avtale (Mykland, 2007:303).

Til tross for at det er partene som skal fastsette løsningsresultatet, har mekleren en viktig og innflytelsesrik posisjon. Det engelske ordet for mekling, *mediation*, stammer fra det latinske ordet *medius*, som betyr i midten. Det er nettopp i midten en mekler er, da mekleren som en uavhengig og upartisk tredjeperson hjelper partene i konflikt til å komme frem til en løsning.

Som mekler har man rett nok ikke beslutningskontroll, men prosesskontroll (Rognes, 2001:91). Dette tilsier at mekleren har ansvaret for prosessen og saksgangen, og i den sammenhengen finnes det en rekke strukturelle utfordringer. For mekling som metode byr på mange problemstillinger. Skal meklere velge den tilnærmingen som passer best til den konkrete konflikten, trenger de derfor kompetanse (Ipsen, 2008). Broder Lorenzo gjorde et tappert forsøkt som mekler mellom familiene Montague og Capulet. Men kanskje manglet han det teoretiske grunnlaget og erfaringen med strukturerte meklingsprosesser som man bør forvente av en mekler i dag. I dag er mekling i ferd med å bli etablert som en egen vitenskapelig disiplin der forskning, litteratur og erfaringsbaserte funn er tilgjengelig gjennom opplæring (Ipsen, 2008). Broder Lorenzo hadde ikke tilgang til forskning og litteratur om meklingsmetoder. Han klarte dermed ikke å hindre at utfallet av konflikten ble destruktivt.

Lekmenn eller profesjonelle?

Mennesker blir aldri ferdig utlærte, og læring er en livslang prosess. Det er derfor en kultur for læring innenfor de fleste arbeidsområder, og kanskje bør dette gjelde i større

grad for mekling. Blant annet er den omfattende utbredelsen av lekmannsordningen et eksempel på at det er liten kultur for læring på arenaer hvor mekling utøves. Men mekling er en konflikthåndteringsmetode som krever læring på flere nivåer.

Siden konflikter er meklingens arbeidsfelt, må meklere ha kunnskap om konflikt som fenomen. Videre bør meklere ha oppdatert kunnskap om metoden, slik som etablert meklingsteori og nye forskningsfunn. Dette utgjør grunnlaget for det neste trinnet i opplæringen, hvor det øves på spesifikke praksisrettede metoder. Dette kan være ulike meklingsteknikker, meklingstilnærminger og trinn i prosessen.

Tradisjonelt har tilnærmingen til meklingen bygd på en forståelse av at mekling er et håndverk som læres gjennom praksis. Dette pragmatiske synet innebærer at kunnskapen blir best konstruert gjennom praktisk aktivitet (Dysthe, 2001:34). Med et slikt utgangspunkt vil mekling utelukkende ses som en praksisbasert metode, og lekmannsordningen er et eksempel på dette. Lekmenn er mennesker fra lokalsamfunnet uten noen form for spesialkompetanse eller utdanning knyttet til oppgavene som skal utføres (Gisle, mfl. 2003:181). I Norge er lekmannsprinsippet en rådende oppfatning av hvilken type aktører meklere bør være. Dette er sterkt influert av den norske kriminologen og samfunnsforskeren Nils Christie og hans syn på konflikthåndteringsarbeid. Hans argumentasjon for en offerorientert og en lekmannsorientert domstol har vært en viktig inspirasjonskilde til flere institusjonaliserte meklingsordninger her til lands, slik som konfliktrådet og forliksrådet. Christie mener at staten bør respektere partenes «eiendomsrett» til sine egne konflikter, og at en profesjonalisering av konfliktløserne vil bidra til å stjele partenes konflikter (Christie, 1977:127).

Ut fra en slik ideologi skal meklerne være folkelige og uten noen spesiell kompetanse. Dersom man altså trekker en parallell til Broder Lorenzo, er nok også han en lekmann, da det ikke foreligger opplysninger om at han er opplært i meklerrollen. Så kanskje ville dramaet endt annerledes dersom det i stedet var en utdannet mekler som forsøkte å forene de to stridende familiene?

I senere år har det nettopp blitt argumentert for at meklere oppnår den beste innsikten og skaper de beste prosessene hvis de er opplært i mekling (Boserup og Humle, 2001:110). Mekling er en innfløkt metode som vil nyte godt av profesjonalisering (Ipsen, 2008). Gjennom økt profesjonalisering kan man bidra til å samle mekling som fag, samt at man sikrer at meklerutøverne forvalter faget på en bestemt måte. Ut fra et profesjonsteoretisk perspektiv vil man kunne stille spørsmålet om ikke egnede personlige egenskaper, som lekmannsordningen støtter seg til, vil være basert på en subjektiv vurdering som er vanskelig å kvalitetssikre. En helhetlig og tilstrekkelig opplæring i mekling bør være en forutsetning for å utøve faget på en tilfredsstillende måte.

En annen begrunnelse for opplæring er meklingens tverrfaglige karakter. Dette blir påpekt av blant andre Vindeløv (Vindeløv, 2004:345). Metoden anvendes på tvers av flere forskjellige yrkesgrupper, eksempelvis advokater, prester, økonomer, pedagoger og

psykologer. Dette kan by på utfordringer, samtidig som det er både interessant og verdifullt at forskjellige grupper samles om en metode. Nettopp på grunn av denne tverrfagligheten kan det hevdes at det er viktig å konsolidere mekling som fag. Det vil da gis mulighet til å danne et felles teoretisk og praksisrettet fundament, og økt tilhørighet til og motivasjon for faget. Opplæring bidrar til å ivareta og opprettholde disse aspektene.

Opplæringstilbud

I dag finnes det flere opplæringstilbud rettet mot mekling, både nasjonalt og internasjonalt. Om disse tilbudene er tilstrekkelige og omfattende nok, skal ikke diskuteres i denne omgangen. Her skal jeg bare kort presentere noen av disse tilbudene som også er tilgjengelige for psykologer.

I Norden har det i løpet av det siste tiåret blitt opprettet to sentrale studier i konflikthåndtering og mekling. Grethe Nordhelle, psykolog og advokat, etablerte videreutdanningen «Konflikthåndtering – ulike meklingsmetoder» ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo, og ved Københavns Universitet i Danmark har «master i konfliktmægling» blitt opprettet av Vibeke Vindeløv. Dette er også en videreutdanning, hvor målgruppen av studenter er de med minimum en bachelorgrad, samt to års arbeidserfaring. Begge disse studiene forener det akademiske og det praktiske. Studiene spenner fra konfliktforståelse og meklingsteori til opplæring i verktøy og teknikker. I tillegg blir det holdt ulike kurs i og foredrag om mekling, men disse synes å være rettet mot spesielle faggrupper, for eksempel advokater, familieterapeuter, økonomer og ledere i organisasjoner.

Forsoning

I siste akt i Shakespeares drama oppstår den endelige og etterlengtede forsoning mellom Montague og Capulet. Capulet sier til sin tidligere motstander: «Bror Montague, gi meg din hånd! La det bli bryllupsgaven til min datter. Jeg kan ikke kreve mer.» Raust svarer Montague tilbake: «Jeg gir deg mer. Jeg reiser hennes statue i gull. Så lenge vårt Verona har sitt navn, skal intet bilde der nå opp i verd mot det av Julie, tro i all sin ferd.» Og med dette avslutter Capulet tragedien: «Jo, Romeo skal i samme gullkarat få stå hos henne. Ofre for vårt hat» (Bjerke, 2009:203–204).

Mekleren Broder Lorenzo opplevde omsider den etterlengtede løsningen mellom de stridende familiene. Men prisen var høy: Romeos og Julies liv. Broder Lorenzo forsøkte å fungere som en brobygger mellom Montague og Capulet, med den tro at ekteskapet mellom Romeo og Julie kunne vende familienes hat til fred. Hans intensjon kan deles av meklere i dag, men hans metode og prosess er kanskje ikke noe å strebe etter. Med en utdannet mekler vil det finnes større håp for at selv de bitreste konflikter ikke ender i graven.

Karoline Ipsen

Volsdalsbakken 13

6007 Ålesund

Mob. 996 34 326

E-post karoline.angvik.ipsen@alesund.kommune.no

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 47, nummer 8, 2010, side 701-704

TEKST

Karoline Ipsen

+ Vis referanser

Referanser

- Boserup, H. og Humle, S. (2001). Mediationsprocessen. København: Nyt juridisk forlag.
- Christie, N. (1977). Konflikt som eiendom. Tidsskrift for rettsvitenskap nr 89, 1977:113-132
- Deutsch, M. (1973). The resolution of conflict: Constructive and destructive processes. New Haven and London: Yale University Press.
- Dysthe, O (red.). (2001). Dialog, samspel og læring. Oslo: Abstrakt forlag.
- Gisle, J., mfl. (2003). Jusleksikon. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- Ipsen, K. (2008). Trenger meklere opplæring? En studie av mekling, meklingstilnærminger og opplæring i mekling. Bergen: NLA Høgskolen.
- Ipsen, K. (2008). Meklere som lekmenn eller meklere som profesjonelle aktører. I: Kart og Plan, nr 4. 2008, 240-248.
- Leer-Salvesen, P. (2009). Forsoning etter krenkelser. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.
- Mykland, S. (2007). Domstolsretorikk versus meglingsretorikk. I: Kristiansen, H.I. og Nordhaug, O. mfl. (2007). Retorikk, juss og rettferdighet. Oslo: Forlag 1.
- Nordhelle, G. (2006). Mekling: Konfliktforståelse og konflikthåndtering. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Rognes, J.K. (2001). Forhandlinger. Oslo: Universitetsforlaget.
- Shakespeare, W. gjendiktat av Bjerke, A. (utg. 2009). Romeo og Julie. Oslo: Aschehoug.
- Vindeløv, V. (2004). Konfliktmægling. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Vindeløv, V. (2008). Konfliktmægling: En refleksiv model. København: Jurist- og Økonomforbundets forlag.